

SMDI-4/2019

Pani
Aleksandra Stodulna
Regionalny Dyrektor
Ochrony Środowiska w Szczecinie
ul. Teofila Firlika 20
71-637 Szczecin

znak sprawy: WONS-OŚ.440.1.2017

Stenowane Pani Dyrektor

W odpowiedzi na pismo Regionalnego Dyrektora Ochrony Środowiska w Szczecinie z dnia 10 maja 2019 r. znak: WONS-OŚ.440.1.2017.KK.25 (dalej: „wezwanie”), wzywające do uzupełnienia Raportu o oddziaływaniu na środowisko dla przedsięwzięcia polegającego na budowie gazociągu podmorskiego Baltic Pipe, łączącego systemy przesyłu gazu Danii i Polski, w granicach obszarów morskich Rzeczypospolitej Polskiej i w obszarze lądowym Rzeczypospolitej Polskiej (dalej: „Raport”), przedłożonego w dniu 28 marca 2019 r. w postępowaniu zmierzającym do wydania decyzji o środowiskowych uwarunkowaniach, przedstawiam następujące stanowisko.

W odniesieniu do punktu 1 wezwania – przedstawiam propozycję zakresu i metodyki działań zapobiegających i minimalizujących negatywne oddziaływania planowanego przedsięwzięcia, jak i działań kompensacyjnych w rozumieniu art. 3 ust. 8 oraz art. 75 ustawy z dnia 27 kwietnia 2001 r. Prawo ochrony środowiska, w stosunku do siedlisk przyrodniczych: 2180 – Lasy mieszane i bory na wydmach nadmorskich oraz 2130 – Nadmorskie wydmy szare.

W odniesieniu do siedliska przyrodniczego 2180, w wariantcie Niechorze-Pogorzelnica (wariant wybrany do realizacji), zarekomendowano w raporcie ponowne obsadzenie gatunkami typowymi dla tego siedliska terenu, który zostanie przekształcony na potrzeby przygotowania placów budowy, a na etapie eksploatacji nie będzie zajęty przez jego elementy lub nie będzie musiał pozostać bez drzew i krzewów. Celem tego działania jest zmniejszenie narażenia ww. siedliska na wnikanie obcych gatunków inwazyjnych flory, zaś w dłuższej perspektywie – odbudowa jego fragmentu, zniszczonego na etapie budowy (ok. 75% jego powierzchni). Po dokonaniu analizy charakterystyki płatów zespołu nadmorskiego boru bażynowego (*Empetro nigri-Pinetum*) występujących w obszarze oraz w rejonie Przedsięwzięcia (wyniki inwentaryzacji przyrodniczej; Bosiacka B., 2005, Współczesne zróżnicowanie i przekształcenia nadmorskich borów bażynowych, Uniwersytet Szczeciński), parametrów struktury poszczególnych wydzieleni siedliska (występujących na terenie Lasów Państwowych oraz w pasie technicznym pozostającym w obszarze działania Urzędu Morskiego w Szczecinie) oraz konsultacji z ekspertami przyrodnikami, którzy byli zaangażowani w inwentaryzację przyrodniczą terenu, opracowany został następujący zakres i metodyki działań zmierzających do odbudowy ww. fragmentu siedliska przyrodniczego 2180:

- 1) Celem zainicjowania procesu naturalnej odnowy warstwy runa, po zakończeniu prac budowlanych do rekultywacji terenu powinny zostać wykorzystane warstwy wierzchnie gruntu (w tym ściółka

leśna) zawierające diaspory lokalnej flory, zdjęte na etapie przygotowania placów budowy i zabezpieczone przed zmieszaniem z gruntem z głębszych warstw wykopu.

- 2) Odtworzenie przekształconego fragmentu siedliska przyrodniczego 2180 powinno zostać zainicjowane poprzez wprowadzenie na obszar drzew w formie sadzonek (nasadzenia).
- 3) Nasadzeniami powinny zostać objęte obszary znajdujące się w granicach siedliska przyrodniczego 2180, które zostały przekształcone na potrzeby przygotowania placów budowy, nie zajęte na etapie eksploatacji Przedsięwzięcia przez jego elementy, i które nie muszą pozostać bez pokrycia drzewami i krzewami.
- 4) Biorąc pod uwagę wyniki inwentaryzacji przyrodniczej oraz parametry struktury poszczególnych wydziałów siedliska, na ww. obszarach powinny zostać wykonane nasadzenia głównie sosny zwyczajnej (*Pinus sylvestris*), ze względu na następujące uwarunkowania:
  - Przedsięwzięcie zlokalizowane jest w obrębie płatu siedliska 2180 – Lasy mieszane i bory na wydmach nadmorskich, reprezentowanego przez zespół nadmorskiego boru bażynowego (*Empetro nigri-Pinetum*). W warstwie drzew dominuje sosna, natomiast w warstwie krzewów sosna z udziałem buka, brzozy, dębu bezszypułkowego i jarzębu;
  - Zgodnie z informacją zawartą w zdjęciach fitosocjologicznych wykonanych w rejonie Przedsięwzięcia warstwa drzewostanu budowana jest przez sosnę (Bosiacka 2005);
  - Przedsięwzięcie zlokalizowane jest w swojej przeważającej części w obrębie dwóch wydziałów leśnych (adresy leśne):
    - wydział 10-11-1-01-38 -a -00, pozostającego w zarządzie Nadleśnictwa Gryfice (w obrębie, którego zlokalizowane zostaną place budowy na potrzeby wyjścia gazociągu na ląd, Stacji Zaworowej Gazu, drogi dojazdowej i linii kablowej),
    - wydział 12-05-1-03-363 -f -00, pozostającego w zarządzie Urzędu Morskiego w Szczecinie (w obrębie, którego zlokalizowane zostaną place budowy na potrzeby wyjścia gazociągu na ląd i Stacji Zaworowej Gazu).

W przypadku obu wyżej wymienionych wydziałów, zgodnie z opisami taksacyjnymi, warstwę drzew, jak i podrostu buduje sosna. Sosnę odnotowano również w warstwie podszytu obu tych wydziałów, natomiast w drugim z nich dodatkowo stwierdzono występowanie: czeremchy amerykańskiej (niepożądany gatunek inwazyjny), dębu szypułkowego, jałowca, świerku oraz brzozy.
- 5) Nasadzenia powinny zostać wykonane, o ile będzie to możliwe, w pierwszym okresie wegetacyjnym następującym po zakończeniu likwidacji placów budowy i przywróceniu warstwy glebowej.
- 6) Materiał nasadzeniowy zostanie dobrany zgodnie z zasadą tzw. rejonizacji nasiennej.
- 7) Po dokonaniu nasadzeń, odbudowa warstwy runa będzie następować spontanicznie, w procesie naturalnej sukcesji, wraz z postępującym rozwojem drzewostanu (zmieniającymi się warunkami świetlnymi, cieplnymi i wilgotnościowymi).
- 8) Na podstawie przeprowadzonej inwentaryzacji przyrodniczej oceniono, że płat siedliska przyrodniczego 2180, w obrębie którego zlokalizowane będzie Przedsięwzięcie, charakteryzuje się dobrze zachowaną strukturą i funkcją siedliska oraz znaczną różnorodnością biocenotyczną. Niemniej jednak, ze względu na obecność obcych gatunków inwazyjnych flory, stan ochrony siedliska oceniony został jako niezadowalający (U1). Mając to na uwadze, nasadzenia oraz ew. późniejsze zabiegi/prace pielęgnacyjne drzewostanu, powinny być prowadzone w taki sposób, aby docelowo doprowadzić do przywrócenia pierwotnej struktury i funkcji przekształconego fragmentu siedliska, a jednocześnie nie dopuścić do wnikania na jego obszar obcych gatunków inwazyjnych roślin lub w jak największym stopniu ograniczyć ten proces.

Fragmenty siedlisk przyrodniczych 2180 i 2130, przekształcone w wyniku realizacji Przedsięwzięcia, nie zajęte pod jego elementy na etapie eksploatacji, wraz ze strefą buforową o szerokości ok. 20 m (w przypadku siedliska 2130 z wyłączeniem terenu należącego do kompleksu wojskowego K-1712),

zostaną objęte działaniem minimalizującym, polegającym na usuwaniu obcych gatunków inwazyjnych roślin, jeśli zostaną zidentyfikowane podczas monitoringu. Założenia metodyczne w zakresie monitoringu obcych gatunków inwazyjnych roślin zostały przedstawione w odpowiedzi na punkt 3 wezwania. W przypadku zdiagnozowania występowania gatunków inwazyjnych w obszarze objętym monitoringiem, prowadzone będzie ich usuwanie w ramach czasowych określonych dla monitoringu.

Mapa przedstawiająca proponowane poglądowe obszary nasadzeń oraz monitoringu gatunków inwazyjnych flory stanowi załącznik do niniejszego pisma.

W przypadku fragmentu siedliska przyrodniczego 2130, który zostanie przekształcony w związku z budową podziemnej linii kablowej w ramach Przedsięwzięcia, rekomenduje się, aby na etapie wykonania wykopu pod linię w obrębie ww. siedliska warstwa wierzchnia gruntu (w tym warstwa gleby w początkowym stadium rozwoju charakterystyczna dla tego typu siedliska) wraz z porastającą ją roślinnością napiaskową (psammofilną) została w miarę możliwości zdjęta i zabezpieczona przed zmieszaniem z gruntem (piaskami) z jego głębszych warstw. Następnie, po ułożeniu linii wykop powinien zostać zasypany w taki sposób, aby warstwa z glebą i roślinnością stanowiła jego wierzchnią warstwę. Działanie to w znacznym stopniu przyspieszy regenerację przekształconego fragmentu siedliska wydumowego.

Dodatkowo wyjaśniam, że „strefa kontrolowana gazociągu”, o której mowa w rozdziałach 9.19 i 9.21 Raportu, m.in. w kontekście objęcia jej cyklicznym wykaszaniem, dotyczy pasu gruntu o szerokości 4 m (po 2 m na stronę gazociągu), który na etapie eksploatacji Przedsięwzięcia będzie musiał pozostać w stanie bez drzew i krzewów, i nie jest tożsama ze „strefą kontrolowaną gazociągu”, zgodnie z definicją określoną w rozporządzeniu Ministra Gospodarki z 26 kwietnia 2013 r. w sprawie warunków technicznych, jakim powinny odpowiadać sieci gazowe i ich usytuowanie (Dz.U. poz. 640).

W odniesieniu do punktu 2 wezwania – przedstawiam wyniki weryfikacji powierzchni, która ulegnie przekształceniu (tymczasowemu i trwałemu) w związku z realizacją Przedsięwzięcia, przy uwzględnieniu powierzchni siedlisk przyrodniczych, gatunków roślin objętych ochroną oraz terenów leśnych kolidujących z planowaną inwestycją.

Po dokonaniu weryfikacji aktualnych założeń projektowych, potwierdzam poprawność wskazanych w Raporcie wartości dotyczących powierzchni, która ulegnie przekształceniu (tymczasowemu i trwałemu) w związku z realizacją Przedsięwzięcia, w tym powierzchni siedlisk przyrodniczych, płatów występowania gatunków roślin objętych ochroną oraz terenów leśnych kolidujących z planowaną inwestycją. Poniżej przedstawiam tabelaryczne zestawienie przedmiotowych powierzchni.

Tabela 1 Zestawienie powierzchni, które ulegną przekształceniu (tymczasowemu i trwałemu) w związku z realizacją Przedsięwzięcia na lądzie.

Powierzchnia	Wariant	Niechorze-Pogorzelica	Rogowo
Szacowana powierzchnia terenu przekształcona oraz czasowo zajęta na etapie budowy Przedsięwzięcia, w tym w obrębie płatu siedliska przyrodniczego/siedliska gatunku/ów roślin objętych ochroną:		ok. 1,68 ha	ok. 1,20 ha
- siedliska przyrodniczego 2180		ok. 1,55 ha	brak
- siedliska przyrodniczego 2130		ok. 0,01 ha	brak
- bażyny czarnej		ok. 1,49 ha	nie dotyczy
- mszaków		ok. 1,68 ha	ok. 1,02 ha
Szacowana powierzchnia wylesienia na etapie budowy Przedsięwzięcia, w tym pod budowę:		ok. 1,48 ha	ok. 1,05 ha
- wyjścia gazociągu na ląd, Stacji Zaworowej Gazu, łącznika oraz drogi dojazdowej		ok. 1,4 ha	ok. 0,9 ha
- elektroenergetycznej linii kablowej		ok. 0,08 ha	ok. 0,15 ha

Szacowana powierzchnia terenu trwale zajęta oraz utrzymywana w stanie bezleśnym na etapie eksploatacji Przedsięwzięcia, w tym w obrębie płatu siedliska przyrodniczego/siedliska gatunku/ów roślin objętych ochroną:	ok. 0,45 ha	ok. 0,30 ha
- siedliska przyrodniczego 2180	ok. 0,38 ha	brak
- bażyny czarnej	ok. 0,35 ha	nie dotyczy
- mszaków	ok. 0,45 ha	ok. 0,30 ha

Wyjaśniam również, że w przypadku wariantu Niechorze-Pogorzelica, dla którego szacowana powierzchnia rzeczywistego wylesienia na etapie budowy Przedsięwzięcia jest mniejsza niż szacowana powierzchnia terenu przekształcona oraz czasowo zajęta na etapie jego budowy w obrębie siedliska przyrodniczego 2180 (siedliska borowego) wykazana w Raporcie, wynika z faktu, iż w ramach rzeczonoego siedliska uwzględniono istniejącą drogę leśną (a więc teren niewymagający usuwania drzew), po której przebiegać ma planowana w ramach Przedsięwzięcia droga dojazdowa.

W odniesieniu do punktu 3 wezwania – przedstawiam założenia metodyczne programu monitoringu, zalecanego do wykonania na etapie realizacji i eksploatacji Przedsięwzięcia.

Przedstawione założenia programu monitoringu nie mają charakteru ostatecznego, ale kierunkowy i mogą ulec uszczegółowieniu lub korekcie w porozumieniu z przyszłym wykonawcą, na etapie ostatecznego określenia zakresów i terminów poszczególnych prac realizacyjnych. Ostateczny program monitoringu zostanie przedłożony do RDOŚ w Szczecinie przed rozpoczęciem badań monitoringowych. Monitoring i sposób prezentacji jego wyników będą wykonane metodami zapewniającymi porównywalność uzyskanych danych o środowisku, z danymi z monitoringu przedrealizacyjnego, którego wyniki stanowiły podstawę wykonania oceny oddziaływania na środowisko. Zakłada się również wykorzystanie takich metod monitoringu, które mogą być zastosowane w jednolity sposób we wszystkich krajach, gdzie zostanie zrealizowany gazociąg Baltic Pipe.

Monitoring dyspersji osadów

Jak wskazano w Raporcie, celem monitoringu dyspersji osadów będzie zbadanie faktycznego stężenia oraz zasięgu rozprzestrzenienia się wzburzonych osadów, w związku z pracami polegającymi na układaniu gazociągu podmorskiego (w okresie trwania budowy). Równocześnie, dla doprecyzowania celów monitoringu dyspersji osadów określonych w rozdziale 14.1.1. Raportu, wyjaśniam, iż celem nadrzędnym przedmiotowego monitoringu będzie weryfikacja i potwierdzenie, że rzeczywisty rozptył zawiesiny spowodowany wzburzeniem osadów podczas budowy rurociągu podmorskiego nie będzie większy, niż ten określony na podstawie wyników modelowania. Umożliwi to zweryfikowanie, że rzeczywiste oddziaływania przedsięwzięcia (w szczególności na stan wód oraz bioróżnorodność) nie wykraczają poza te, które zostały w wyniku modelowania określone w Raporcie i poddane analizie w ramach oceny oddziaływania Przedsięwzięcia na środowisko.

W ramach ww. monitoringu wykonywane będą pomiary mętności wody oraz określone zostaną stężenia zawiesiny ogólnej.

Monitoring dyspersji osadów powinien być prowadzony wzdłuż odcinków gazociągu podmorskiego, na których wykonywane będą prace ingerujące w dno morskie powodujące wzburzenie osadów, przede wszystkim w miejscach wkopywania gazociągu oraz wydobywania maszyny drążącej TBM spod dna morskiego. Miejsce zlokalizowania transektu pomiarowego (*lub transektów*) zostanie wybrane przy uwzględnieniu rodzaju osadów dennych, w których gazociąg będzie zagłębiony. Proponuje się, żeby badaniami objąć stacje badawcze zmętnienia zlokalizowane w bezpiecznych miejscach w polu bliskim i dalekim po każdej ze stron zagłębianego gazociągu.

Celem określenia warunków wyjściowych (naturalnego zmętnienia wody), monitoring powinien zostać rozpoczęty co najmniej 1 tydzień przed rozpoczęciem prac ingerujących w dno morskie, powodujących

wzburzenie osadów. Monitoring dyspersji osadów powinien być prowadzony przez cały okres wykonywania tych prac i kontynuowany przez 1 tydzień po ich zakończeniu.

Ponieważ przewidywane stężenia zawiesiny oraz zasięg i kierunek jej rozprzestrzeniania są ściśle związane z sezonowymi warunkami pogodowymi, szczegółowa lokalizacja stacji monitoringowych oraz odległości pomiędzy nimi zostaną określone po opracowaniu szczegółowego harmonogramu budowy.

Monitoring skuteczności działań minimalizujących i środków zaradczych w wypadku detonacji broni konwencjonalnej, w odniesieniu do ssaków morskich

Celem przedmiotowego monitoringu będzie potwierdzenie skuteczności wdrożonych działań mających zapewnić skuteczną ochronę ssaków morskich przed oddziaływaniem ze strony hałasu podmorskiego, powstałym w czasie usuwania niewybuchów. Nadrzędnym zadaniem monitoringu jest więc ustalenie, czy pomimo zastosowania odpowiednich działań minimalizujących i środków zaradczych (np. akustycznych urządzeń odstraszających), ssaki morskie nie znajdują się w strefie wokół miejsca detonacji broni konwencjonalnej, w której może potencjalnie dojść u nich do trwałego przesunięcia progu słyszenia (PTS, ang. Permanent Threshold Shift) lub obrażeń fizycznych od fali wybuchu.

Metody stosowane podczas monitorowania powinny obejmować:

- 1) obserwacje wizualne prowadzone przez wykwalifikowanych obserwatorów ssaków morskich (MMO) z pokładu statku zgodnie z metodyką określoną przez komisję JNCC;;
- 2) Pasywny Monitoring Akustyczny (PAM, ang. Passive Acoustic Monitoring) oparty na zastosowaniu zestawu umieszczonych w toni wodnej hydrofonów (detektorów PAM). Wykryte przy ich pomocy dźwięki są przetwarzane przy użyciu wyspecjalizowanego oprogramowania, w celu ustalenia obecności ssaków morskich. Detektory PAM powinny zostać rozmieszczone w taki sposób, aby możliwe było stwierdzenie, czy ssaki morskie znajdują się w strefie potencjalnego wystąpienia PTS. Ponieważ zasięg przedmiotowej strefy zależy od warunków batymetrycznych, masy ładunku wybuchowego oraz pory roku, rozmieszczenie detektorów PAM zostanie ustalone indywidualnie dla każdego konkretnego przypadku. Przewidywane w oparciu o wyniki modelowania, maksymalne zasięgi stref, w których u ssaków morskich wystąpić może PTS, wynoszą: dla 150 kg trotylu – 3,7 km latem i 3,3 km zimą, dla 950 kg trotylu – 6,0 km latem i 5,3 km zimą.

Monitoring należy rozpocząć co najmniej 60 minut przed planowaną detonacją broni konwencjonalnej i kontynuować do 60 minut po detonacji, przy czym w uzasadnionych przypadkach czas ten może ulec zmianie. Monitoring wizualny powinien być ograniczony do okresów dobrej widoczności w ciągu dnia. W przypadku niesprzyjających warunków atmosferycznych, uniemożliwiających dokonania obserwacji, eksplozja nie powinna być wykonywana.

Jeżeli przed planowanym usuwaniem niewybuchów zostanie stwierdzona obecność ssaków morskich, detonacja powinna zostać przesunięta w czasie.

W przypadku konieczności detonacji w trybie niezaplanowanym, co zostało zapisane w rozdziale 4.7 ROOŚ zastosowane zostaną obserwacje wizualne, Pasywny Monitoring Akustyczny oraz odstraszanie ssaków morskich bezpośrednio przed detonacją np. za pomocą pingerów.

Monitoring przywracania dna morskiego do stanu pierwotnego

Monitoringiem przywracania dna morskiego do stanu pierwotnego powinien zostać objęty obszar szybu końcowego umożliwiającego wydobywanie maszyny drążącej TBM spod dna morskiego oraz jego bezpośrednie sąsiedztwo (w tym miejsce odłożenia urobku). Objęcie przedmiotowego obszaru monitoringiem uzasadnione jest:

- 1) największą ingerencją w dno morskie spośród prowadzonych prac (wykonanie wykopu na znacznej przestrzeni), powodującą czasową zmianę morfologii dna w tym obszarze;
- 2) zakresem przestrzennym strefy aktywnej, a więc obszaru, w którym z największą intensywnością zachodzą procesy erozji, zaburzania, przenoszenia i akumulacji osadów. Badania w polskiej części Bałtyku Zachodniego wskazują, iż maksymalny zasięg transportu osadów odbywa się w strefie do głębokości 7 m.

W ramach monitoringu powinny zostać wykonane wizualne kontrole dna morskiego przy użyciu zdalnie sterowanego pojazdu podwodnego (ROV, ang. Remotely Operated Vehicle) lub przez doświadczonego nurka. Celem monitoringu jest określenie warunków morfologicznych w obszarze szybu końcowego przed jego wykonaniem oraz po zakończeniu prac – zasypaniu szybu urobkiem z jego wykopu lub materiałem skalnym. W związku z tym pojedyncza kontrola wizualna powinna zostać przeprowadzona przed wykonaniem szybu końcowego oraz po upływie ok. 30 dni po jego zasypaniu, w celu sprawdzenia czy warunki morfologiczne dna morskiego nie uległy zmianie w sposób, który mógłby mieć wpływ na warunki sedymentacji i erozji w strefie przybrzeżnej.

Monitoring odtworzenia siedlisk przyrodniczych 2180 i 2130

Po likwidacji placów budowy i przywróceniu pokrywy glebowej oraz w przypadku siedliska przyrodniczego 2180 po wykonaniu nasadzeń (dalej: uporządkowaniu terenu budowy), obszary siedlisk przyrodniczych, które zostały przekształcone i będą odtwarzane, powinny zostać objęte monitoringiem, mającym na celu dokumentację procesu odtwarzania tych siedlisk. Monitoringiem powinny zostać objęte wszystkie warstwy zbiorowiska.

Badania terenowe w ramach monitoringu procesu odtwarzania siedliska przyrodniczego 2180, powinny być prowadzone w 1, 3 i 5 roku po uporządkowaniu terenu budowy. W przypadku siedliska przyrodniczego 2130 rekomenduje się również przeprowadzenie badań terenowych w 1, 3 i 5 roku po uporządkowaniu terenu budowy.

Rekomendowanym terminem prowadzenia badań terenowych w ramach monitoringu odtwarzania siedliska przyrodniczego 2180 są miesiące czerwiec-wrzesień, natomiast w przypadku siedliska przyrodniczego 2130 – lipiec (optimum wegetacji).

W ramach monitoringu podczas badań terenowych powinny być wykonane zdjęcia fitosocjologiczne w stałych punktach, w kolejnych latach. Sprawozdania z wynikami monitoringu, z wyjątkiem sprawozdania z pierwszego roku jego prowadzenia, powinny zawierać informacje na temat postępu regeneracji siedlisk, w porównaniu do wyników poprzednich badań.

Monitoring obcych gatunków inwazyjnych roślin

Po uporządkowaniu terenu budowy, obszary siedlisk przyrodniczych, które zostały przekształcone na potrzeby przygotowania placów budowy, a które na etapie eksploatacji Przedsięwzięcia nie będą zajęte przez jego elementy oraz strefa buforowa o szerokości ok. 20 m wokół tych obszarów (w przypadku siedliska 2130 z wyłączeniem terenu należącego do kompleksu wojskowego K-1712), powinny zostać objęte monitoringiem pod kątem występowania obcych gatunków inwazyjnych roślin, w szczególności zidentyfikowanych podczas inwentaryzacji czeremchy amerykańskiej (*Padus serotina*) i róży pomarszczonej (*Rosa rugosa*). Celem monitoringu jest kontrola wnikania wyżej wspomnianych gatunków na przekształcone w wyniku realizacji Przedsięwzięcia obszary. Jeżeli podczas monitoringu stwierdzona zostanie obecność ww. gatunków będących jego przedmiotem, podjęte zostaną działania mające na celu ich eliminację z monitorowanego obszaru (w tym ze strefy buforowej).

Badania terenowe w ramach monitoringu obcych gatunków inwazyjnych roślin powinny być prowadzone regularnie przez pierwsze pięć lat po uporządkowaniu terenu budowy – każdego roku, dwa razy w okresie wegetacyjnym, na początku czerwca i na początku sierpnia. Dodatkową, pojedynczą

kontrolę obecności gatunków inwazyjnych należy przeprowadzać w okresie wegetacyjnym w 10 roku po uporządkowaniu terenu budowy. Kontrola ta ma na celu sprawdzenie, czy pomimo podjętych działań na obszarze objętym monitoringiem nie pojawiły się obce gatunki inwazyjne roślin.

W odniesieniu do punktu 4 wezwania – przedstawiam stanowisko dotyczące działań ograniczających wpływ realizacji Przedsięwzięcia na ssaki morskie.

Ponieważ znaczenie oddziaływania hałasu generowanego w związku z układaniem materiału skalnego na ssaki morskie oceniono jako pomijalne w przypadku fok oraz małe w przypadku morświnów, nie ma potrzeby wdrażania środków ograniczających to oddziaływanie. Co więcej, nie zaleca się użycia akustycznych urządzeń odstrasżających podczas procesu układania materiału skalnego, gdyż powodowałoby to dodatkowe, niepotrzebne niepokojenie ssaków morskich, w zasięgu wykraczającym poza strefę oddziaływania samego hałasu związanego z realizacją inwestycji.

Propozycja działań minimalizujących oddziaływania hałasu generowanego podczas detonacji niewybuchów w odniesieniu do ssaków morskich została przedstawiona w rozdziale 13.2 Raportu. W sytuacji przypadkowego natknięcia się na niewybuchy w trakcie realizacji Przedsięwzięcia i braku możliwości dostosowania terminu detonacji bez narażania harmonogramu prac, należy zastosować analogiczne działania minimalizujące, jak w przypadku konieczności detonacji niewybuchów przed rozpoczęciem prac budowlanych, z wyłączeniem sezonowości.

Możliwość zastosowania akustycznych urządzeń płoszących (odstrasżających) ssaki morskie została uwzględniona w Raporcie w ramach zaproponowanych działań minimalizujących obejmujących:

- 1) Opracowanie planu usuwania niewybuchów, wraz ze wskazaniem planu mitygacji w odniesieniu do ssaków morskich, łącznie z określeniem szczegółowego zastosowania środków minimalizujących, takich jak m.in. akustyczne urządzenia odstrasżające;
- 2) Zastosowanie odstraszaczy fok, na działanie których, pomimo ich nazwy, silniej reagują morświny niż foki.

Nie wyklucza się możliwości zastosowania tzw. pingerów jako środka minimalizującego oddziaływania związane z detonacją niewybuchów na ssaki morskie, niemniej jednak zgodnie z najlepszą wiedzą autorów Raportu, opartą o informację zawartą w przeglądzie dotyczącym wpływu odstraszaczy fok na morświny Duńskiego Centrum Środowiska i Energii z grudnia 2015 r. (Hermannsen, L., Mikkelsen, L., Tougaard, J., 2015. Review: Effects of seal scarers on harbor porpoises, Research note from DCE - Danish Centre for Environment and Energy) zaproponowane w Raporcie odstraszacze fok są urządzeniami skuteczniejszymi do pingerów.

Pragnę jednocześnie podkreślić, że ryzyko przypadkowego natknięcia się na niewybuchy na etapie budowy Przedsięwzięcia zostanie ograniczone do minimum, poprzez zastosowanie strategii opisanej w rozdziale 4.7 Raportu.

W odniesieniu do punktu 5 wezwania – przedstawiam informację mającą na celu wyjaśnienie wątpliwości dotyczących sposobu postępowania z urobkiem magazynowanym na terenie budowy, jak również z odciekami pochodzącymi z tego urobku.

W odpowiedzi na wskazane w wezwaniu wątpliwości dotyczące sposobu postępowania z urobkiem magazynowanym na terenie budowy, jak również z odciekami pochodzącymi z tego urobku, niniejszym wyjaśniam, co następuje:

- 1) Urobek pochodzący z drażenia tunelu przy użyciu maszyny TBM, zmieszany z płuczką wiertniczą będzie przetwarzany do instalacji separacji urobku z zawiesiny;
- 2) Urobek zostanie oddzielony od płuczki w separatorze zawierającym osadnik;

- 3) Urobek zawierać będzie resztkową zawartość płuczki (bentonit). W okresie pomiędzy przekazaniem z separatora a wywozem, urobek planuje się tymczasowo magazynować w zbiornikach lub na placu ze szczelnym dnem i obwałowaniem ok. 1 m wysokości. Urobek będzie cyklicznie wywożony samochodami i odbierany jako odpad przez uprawnione podmioty;
- 4) Po oddzieleniu od urobku, płuczka zostanie ponownie wykorzystana w procesie drążenia tunelu, a po jego zakończeniu – będzie sukcesywnie wywożona samochodami przez uprawnionych odbiorców;
- 5) Urobek będzie magazynowany na nieprzepuszczalnym podłożu, a ewentualne odcieki będą zbierane do szczelnych zbiorników i odbierane do oczyszczenia przez uprawnione podmioty. Separacja i zbieranie ewentualnych odcieków zostaną przeprowadzone, tak by uniknąć przedostania się urobku czy też potencjalnych odcieków do gruntu. Szczegółowe rozwiązania techniczne w przedmiotowym zakresie zostaną określone na etapie wykonawczym;
- 6) Urobek pochodzący z terenu placu budowy Przedsięwzięcia na lądzie, tj. wierzchnia warstwa ziemi z terenu placu budowy oraz ziemia pochodząca z wykopów pod szyb startowy na potrzeby drążenia tunelu, łącznik gazociągu i Stację Zaworową Gazu, będzie tymczasowo składowany na terenie budowy. Ściółkę leśną i warstwy wierzchnie gruntu należy wykopać i zabezpieczyć przed zmieszaniem z gruntem z głębszych warstw wykopu, aby nie doszło do degradacji gleby leśnej;
- 7) Po ukończeniu robót budowlanych przewiduje się zasypanie wykopów wybranym z nich urobkiem, składowanym na odkładzie w obszarze budowy. Ziemia z wykopów zostanie wykorzystana na głębszą warstwę zasyпки, zaś urobek ze ściółką leśną będzie stanowił warstwę wierzchnią. Nadmiar urobku pozostałego po zasypaniu wykopów i zagospodarowaniu terenu może posłużyć do niwelacji pasa robót lub też wykonawca robót budowlanych będzie mógł wywieźć go na najbliższe istniejące miejsce składowania.

W odniesieniu do punktu 6 wezwania – przedstawiam stanowisko dotyczące możliwości wskazania na obecnym etapie technologii wykonania tunelu celem wyjścia gazociągu na ląd, ze szczególnym uwzględnieniem sprzętu wykorzystywanego podczas tych prac.

Informuję, że na obecnym etapie nie ma możliwości jednoznacznego wskazania technologii wykonania tunelu celem wyjścia gazociągu na ląd, ze szczególnym uwzględnieniem sprzętu wykorzystywanego podczas tych prac, tj. maszyny TBM o tarczy płuczkowej albo z kompensacją naporu gruntu, gdyż jej ostateczny wybór zostanie dokonany na etapie wykonawczym. Jednocześnie pragnę podkreślić, że zastosowana w ocenie oddziaływania Przedsięwzięcia na środowisko metoda analizy oddziaływań „najdalej idących scenariuszy” pozwoliła na ocenę najbardziej niekorzystnych dla środowiska parametrów i procesów związanych z wykorzystaniem rozważanych TBM. Ostateczny wybór technologii nie wpłynie więc na zwiększenie skali, czy też wystąpienie nowych oddziaływań, które nie byłyby wzięte pod uwagę w Raporcie.

Dodatkowo, przedstawiam informację o ograniczeniu długości rurociągu podmorskiego Baltic Pipe na obszarach morskich Rzeczypospolitej Polskiej, w związku z toczącym się obecnie procesem ratyfikacji Umowy między Rzeczpospolitą Polską a Królestwem Danii w sprawie rozgraniczenia obszarów morskich na Morzu Bałtyckim

W związku z wejściem w życie ustawy z dnia 21 lutego 2019 r. o ratyfikacji Umowy między Rzeczpospolitą Polską a Królestwem Danii w sprawie rozgraniczenia obszarów morskich na Morzu Bałtyckim, podpisanej w Brukseli dnia 19 listopada 2018 r. (Dz.U. poz. 567) dojdzie do ograniczenia długości rurociągu podmorskiego Baltic Pipe na obszarach morskich Rzeczypospolitej Polskiej. W tabeli poniżej przedstawiona została informacja dotycząca długości odcinków gazociągu w polskich obszarach morskich w obecnym stanie prawnym oraz po wejściu w życie umowy pomiędzy Polską a Danią.

Tabela 2 Długości odcinków rurociągu Baltic Pipe w polskich obszarach morskich w obecnym stanie prawnym oraz po wejściu w życie umowy pomiędzy Polską a Danią.

Orientacyjna długość odcinków trasy Baltic Pipe w polskich obszarach morskich [km]				
	Stan obecny		Po wejściu w życie umowy Polska-Dania	
	Niechorze-Pogorzelica	Rogowo	Niechorze-Pogorzelica	Rogowo
Strefa sporna	30,3	30,3	-	-
Polska wyłączna strefa ekonomiczna	28,9	31,7	33,6	36,5
Polskie wody terytorialne	22,5	23,5	22,5	23,5
Łącznie	81,7	85,5	56,1	60,0

W związku z ograniczeniem długości odcinków rurociągu podmorskiego Baltic Pipe na polskich obszarach morskich, oddziaływania Przedsięwzięcia związane bezpośrednio z tym parametrem ulegną zmniejszeniu (w stosunku do informacji przedstawionych w raporcie OOŚ) proporcjonalnie do tego ograniczenia, przy czym oddziaływania całego Projektu nie ulegną zmianie. Po zmianie granicy morskiej pomiędzy Polską i Danią, Przedsięwzięcie **nie będzie** krzyżować się z:

- trasą żegludową I biegnącą w osi wschód-zachód wzdłuż polskiego wybrzeża i łączącą TSS „Adlergrund” z TSS „Ławica Słupska” oraz
- kablem do transmisji danych biegnącym z miejscowości Heringsdorf (Niemcy, Meklemburgia-Pomorze Przednie) przez polską wyłączną strefę ekonomiczną do obwodu Kaliningradzkiego,

jak to ma miejsce w obecnym stanie prawnym. Przedmiotowa infrastruktura znajdować się będzie w duńskiej wyłącznej strefie ekonomicznej. Polski odcinek rurociągu Baltic Pipe nie będzie również dłużej przebiegać w granicach kwadratu rybackiego BE6, a jego długość w kwadracie rybackim BE5 zostanie w znacznym stopniu ograniczona.

Podstawowe parametry Przedsięwzięcia powiązane z długością odcinków gazociągu w polskich obszarach morskich w obecnym stanie prawnym oraz po wejściu w życie umowy pomiędzy Polską a Danią przedstawiono w tabeli poniżej.

Tabela 3 Podstawowe parametry Przedsięwzięcia powiązane z długością odcinków gazociągu w polskich obszarach morskich w obecnym stanie prawnym oraz po wejściu w życie umowy pomiędzy Polską a Danią.

Parametr	Niechorze-Pogorzelica	Rogowo
Długość zakopywania w dnie – w raporcie OOŚ	Zakładany scenariusz konserwatywny: w strefie spornej: 7 km obszary 12-20 m: 36 km obszary 0-12 m: 0,8 km łącznie: 43,8 km Alternatywny scenariusz: * 0 km (rurociąg w całości ułożony na dnie)	Zakładany scenariusz konserwatywny: w strefie spornej: 7 km obszary 12-20 m: 10,2 km obszary 0-12 m: 5,4 km łącznie: 22,6 km Alternatywny scenariusz: * 0 km (rurociąg w całości ułożony na dnie)
Długość zakopywania w dnie – po umowie PL-DK	Zakładany scenariusz konserwatywny: obszary 12-20 m: 36 km obszary 0-12 m: 0,8 km łącznie: 36,8 km Alternatywny scenariusz: * 0 km (rurociąg w całości ułożony na dnie)	Zakładany scenariusz konserwatywny: obszary 12-20 m: 10,2 km obszary 0-12 m: 5,4 km łącznie: 15,6 km Alternatywny scenariusz: * 0 km (rurociąg w całości ułożony na dnie)

Długość ułożenia na dnie – w Raporcie OOŚ	Zakładany scenariusz konserwatywny: ok. 37,9 km Alternatywny scenariusz: * ok. 81,7 km (rurociąg w całości ułożony na dnie)	Zakładany scenariusz konserwatywny: ok. 62,9 km Alternatywny scenariusz*: 85,5 km (rurociąg w całości ułożony na dnie)
Długość ułożenia na dnie – po umowie PL-DK	Zakładany scenariusz konserwatywny: ok. 19,3 km Alternatywny scenariusz: * ok. 56,1 km (rurociąg w całości ułożony na dnie)	Zakładany scenariusz konserwatywny: ok. 44,4 km Alternatywny scenariusz*: ok. 60 km (rurociąg w całości ułożony na dnie)
Ilość odpadów (etap budowy gazociągu podmorskiego) – w Raporcie OOŚ	325,61 Mg	341,21 Mg
Ilość odpadów (etap budowy gazociągu podmorskiego) – po umowie PL-DK	Całkowita szacunkowa ilość odpadów (niezależnie od rodzaju) zostanie zredukowana o ok. 30% w stosunku do ilości wskazanej w Raporcie OOŚ (proporcjonalnie do zmniejszenia się długości gazociągu)	Całkowita szacunkowa ilość odpadów (niezależnie od rodzaju) zostanie zredukowana o ok. 30% w stosunku do ilości wskazanej w Raporcie OOŚ (proporcjonalnie do zmniejszenia się długości gazociągu)
Liczba miejsc interwencji w dno (na przecięciach z kablami) – w Raporcie OOŚ**	3 miejsca układania materiału skalnego	3 miejsca układania materiału skalnego
Liczba miejsc interwencji w dno (na przecięciach z kablami) – po umowie PL-DK	2 miejsca układania materiału skalnego	2 miejsca układania materiału skalnego
Ilość materiału skalnego do obsypania rurociągu w miejscu przecięcia z kablami – w Raporcie OOŚ	Maksymalnie: 9 materacy (po 3 materace w miejscach przecięcia) Dodatkowo: nasypy materiału skalnego w granicach szlaków żeglugi i na wszystkich wykopach zagłębienia gazociągu w dno morskie, jeżeli grunt z dna morskiego nie nadaje się do zasypania wykopu. Maksymalna ilość materiału skalnego 600 m ³	Maksymalnie: 9 materacy (po 3 materace w miejscach przecięcia) Dodatkowo: nasypy materiału skalnego w granicach szlaków żeglugi i na wszystkich wykopach zagłębienia gazociągu w dno morskie, jeżeli grunt z dna morskiego nie nadaje się do zasypania wykopu. Maksymalna ilość materiału skalnego 600 m ³
Ilość materiału skalnego do obsypania rurociągu w miejscu przecięcia z kablami – po umowie PL-DK	Maksymalnie: 6 materacy (po 3 materace w miejscach przecięcia) Dodatkowo: nasypy materiału skalnego w granicach szlaków żeglugi i na wszystkich wykopach zagłębienia gazociągu w dno morskie, jeżeli grunt z dna morskiego nie nadaje się do zasypania wykopu. Maksymalna ilość materiału skalnego 400 m ³	Maksymalnie: 6 materacy (po 3 materace w miejscach przecięcia) Dodatkowo: nasypy materiału skalnego w granicach szlaków żeglugi i na wszystkich wykopach zagłębienia gazociągu w dno morskie, jeżeli grunt z dna morskiego nie nadaje się do zasypania wykopu. Maksymalna ilość materiału skalnego 400 m ³
Ilość materiału skalnego do obsypania rurociągu w celu jego stabilizacji – w Raporcie OOŚ	ok. 1000 m ³	ok. 1000 m ³

Ilość materiału skalnego do obsypania rurociągu w celu jego stabilizacji – po umowie PL-DK	ok. 1000 m ³ (nie ulega zmianie)	ok. 1000 m ³ (nie ulega zmianie)
Czas prac na morzu – w Raporcie OOS	ok. 22 miesiące	ok. 22 miesiące
Czas prac na morzu – po umowie PL-DK	ok. 22 miesiące (nie ulega zmianie - czas zakończenia budowy odcinka polskiego jest uzależniony od zakończenia budowy odcinków w pozostałych krajach).	ok. 22 miesiące (nie ulega zmianie - czas zakończenia budowy odcinka polskiego jest uzależniony od zakończenia budowy odcinków w pozostałych krajach).

* Na etapie dalszego projektowania scenariusz konserwatywny może ulec zmianie na rzecz scenariusza alternatywnego i gazociąg podmorski na całej swojej długości może zostać ułożony bezpośrednio na dnie morskim.

** W Tabeli 5-2 w Raporcie podana została błędna zakładana liczba miejsc układania materiału skalnego na przecięciach z kablami dla obu wariantów (2 miejsca), przy czym podczas oceny oddziaływania Przedsięwzięcia na elementy środowiska morskiego do analiz wzięta została poprawna liczba miejsc (3 miejsca). Przedmiotowa omyłka nie miała więc wpływu na wynik oceny.

Zaznaczam jednocześnie, że podane wartości opierają się na obecnie prowadzonych pracach projektowych i są założeniami aktualnymi na moment przygotowania niniejszej odpowiedzi. Mogą one ulegać jeszcze niewielkim modyfikacjom, niemającym istotnego wpływu na występowanie i skalę oddziaływań, wynikającym np. z wyników badań geotechnicznych, analiz występowania niewybuchów, czy innych uwarunkowań, których nie można przewidzieć na obecnym etapie, a które zostały przedstawione i poddane analizie w Raporcie. W czasie realizacji etapu budowy może wystąpić konieczność niewielkiej zmiany przebiegu trasy, ze względu na nieoczekiwane natrafienie na przedmioty wybuchowe pochodzenia wojskowego lub zatopioną broń chemiczną. Strategia postępowania w takim przypadku została opisana w rozdziale 4.7 Raportu. Trasa rurociągu w takim przypadku nie będzie wykraczać poza korytarz objęty wnioskiem o wydanie decyzji o środowiskowych uwarunkowaniach w przedmiotowym postępowaniu. Wejście w życie ustawy nie ma wpływu na przebieg korytarzy objętych przedmiotowym postępowaniem w granicach polskich obszarów morskich.

Mapa przedstawiająca lokalizację rurociągu podmorskiego Baltic Pipe, w odniesieniu do granicy morskiej pomiędzy Polską a Danią po wejściu w życie umowy pomiędzy tymi krajami, stanowi załącznik do niniejszego pisma.

Informuję jednocześnie, że zmiana długości rurociągu podmorskiego Baltic Pipe na obszarach morskich Rzeczypospolitej Polskiej nie ma wpływu na wnioski płynące z przeprowadzonej oceny oddziaływania na środowisko, ani nie zmienia jej wyników.

z poważaniem,
Anna Marczak
A. Marczak

Do wiadomości:

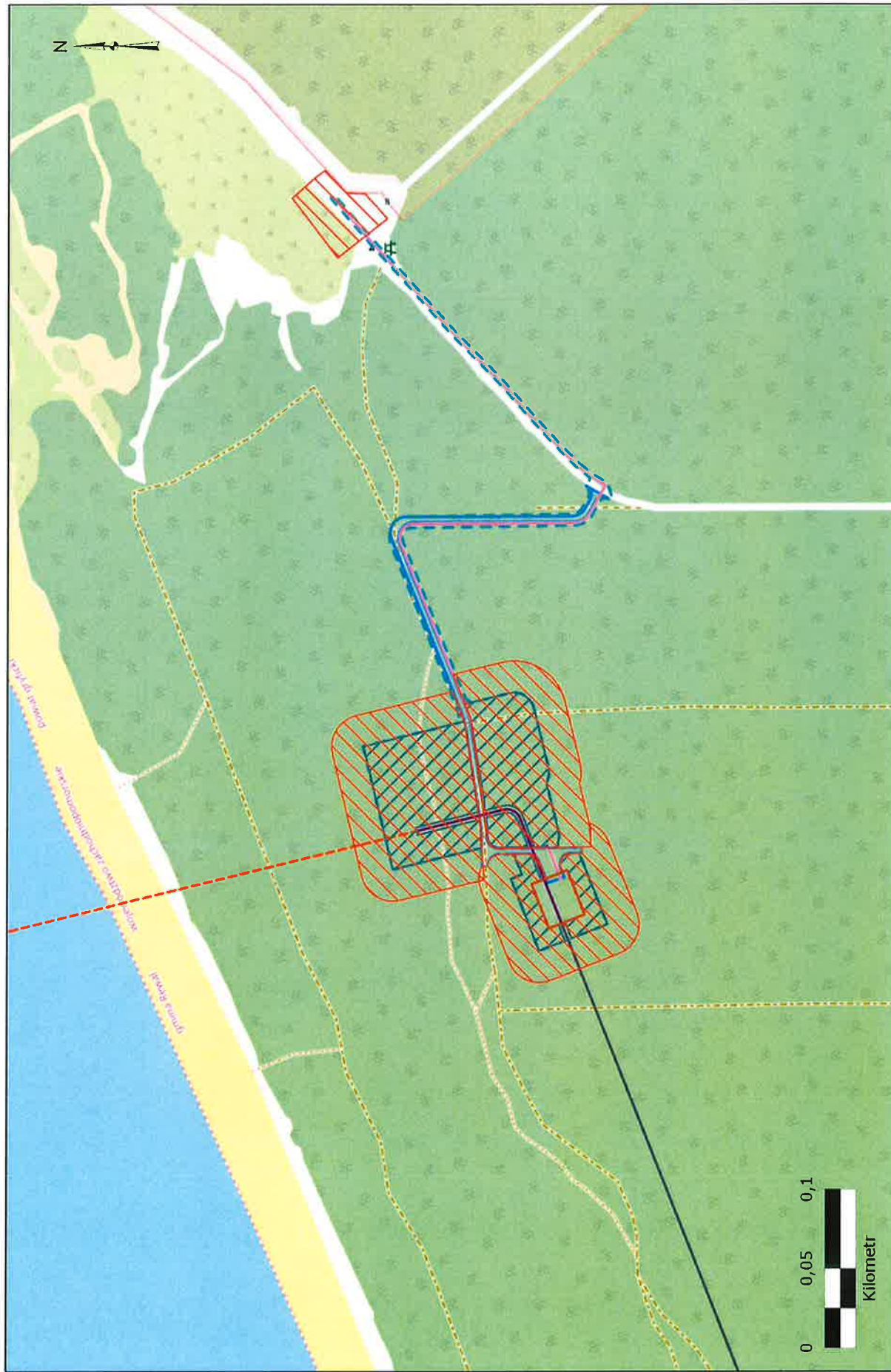
Pan Tomasz Szubiela – Dyrektor Programu Baltic Pipe, Operator Gazociągów Przesyłowych GAZ-SYSTEM S.A., ul. Mszczonowska 4, 02-337 Warszawa.

Załączniki:

- 1) Mapa przedstawiająca proponowane poglądowe obszary nasadzeń oraz monitoringu gatunków inwazyjnych flory;
- 2) Mapa przedstawiająca lokalizację rurociągu podmorskiego Baltic Pipe, w odniesieniu do granicy morskiej pomiędzy Polską a Danią po wejściu w życie umowy pomiędzy tymi krajami.

RAMBOLL

BALTIC PIPE
PROJECT

	Odcinek gazociągu - mikrotuneling		Teren budowy
	Łącznik gazociągu		Gazociąg lądowy - odrębna inwestycja
	Stacja zaworowa gazu (SZG)		Proponowany poglądowy obszar nasadzeń
	Droga dojazdowa		Proponowany poglądowy obszar monitoringu gatunków inwazyjnych flory
	Kablowa linia elektroenergetyczna		

